

УДК 339.727.22

КОЛОСОВА ВІКТОРІЯ,*кандидат економічних наук, доцент,**начальник департаменту Міністерства фінансів України*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій, зокрема питань нормативно-правового забезпечення. Проаналізовано положення Бюджетного кодексу України та визначено напрями його вдосконалення в частині планування та прогнозування, а також порядку залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій. Наголошується, що основною передумовою вдосконалення механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій є вдосконалення нормативно-правового забезпечення, зокрема норм Бюджетного кодексу України.

Ключові слова: Міністерство фінансів; міжнародні фінансові організації; Бюджетний кодекс України; проекти економічного й соціального розвитку.

Постановка проблеми. Удосконалення механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій в умовах фінансової глобалізації та євроінтеграції є однією з ключових проблем сьогодення. Науковцями пропонуються напрями вдосконалення співробітництва України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Це, зокрема, пропозиції щодо запровадження принципу визначення пріоритетності проектів фінансування за рахунок залучених міжнародних кредитних ресурсів на основі комплексної оцінки їхньої ефективності, що дасть змогу забезпечити прозорий порядок відбору найбільш перспективних проектів у пріоритетних галузях національної економіки [1].

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій досліджувалися в працях багатьох вітчизняних учених, зокрема бюджетний механізм досліджували С. Гасанов, Т. Єфименко, В. Кудряшов [2], І. Запатріна [3], С. Лондар [4], І. Лютий [5], К. Павлюк [6], В. Федосов [7]. Утім, залишається актуальним дослідження шляхів удосконалення механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій в умовах фінансової глобалізації та євроінтеграції. Визначення цих шляхів і поставлено за мету статті.

Виклад основного матеріалу. З часу прийняття Бюджетного кодексу України (21 червня 2001 року) відбулася численні зміни в законодавстві, застосування яких доводилося щорічно врегульовувати Законом "Про Державний бюджет України", що призводило до зростання кількості текстових статей Закону та ускладнювало роботу з ним. Тому із часом виникла необхідність унормувати ряд положень Бюджетного кодексу [8].

Головним завданням удосконалення Бюджетного кодексу України було створення правового підґрунтя щодо подальшого розвитку середньострокового бюджетного планування, програмно-цільового методу бюджетування, застосування сучасних форм і методів управління бюджетними коштами, державним та місцевим боргом, удосконалення системи державного фінан-

сового контролю із посиленням відповідальності учасників бюджетного процесу, зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів.

Новою редакцією Бюджетного кодексу від 2010 року було унормовано актуальні для державного й місцевих бюджетів питання, ураховано пропозиції органів державної влади та місцевого самоврядування, які накопичилися із часу прийняття Бюджетного кодексу України, та зарубіжний досвід побудови бюджетної системи.

Проте запровадити механізм середньострокового бюджетного планування та прогнозування, який максимально узгоджується з державним плануванням та прогнозуванням соціально-економічного розвитку, орієнтованого на визначення стратегічних пріоритетних завдань та досягнення конкретних результатів соціально-економічного розвитку; удосконалити застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі до цього часу не вдалося. Поряд із цим Бюджетний кодекс включає вичерпне обґрунтування основних складових програмно-цільового методу бюджетування (бюджетної програми, її результативних показників, паспорту бюджетної програми) та визначення відповідального виконавця, унормовує застосування програмно-цільового методу бюджетування на рівні місцевих бюджетів. Одним із основних елементів такого методу бюджетування визначено оцінку ефективності бюджетних програм та встановлено вимоги щодо її проведення головними розпорядниками бюджетних коштів.

Запроваджено також удосконалення системи державного внутрішнього контролю та посилення відповідальності учасників бюджетного процесу. Передбачено запровадження в бюджетних установах внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, конкретизовано їх суть, завдання та механізми функціонування, визначаються види порушень бюджетного законодавства (40 видів), заходи впливу (7 видів) та процедури їх застосування контрольними органами, розмежовано та деталізовано контрольні повноваження органів державної влади, уповноважених на здійснення контролю за додержанням бюджетного законодавства.

Бюджетний кодекс було доповнено нормами щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та боргом. Зокрема, конкретизовано умови та особливості здійснення операцій із державним та місцевим боргом, залученням державних та місцевих запозичень, визначено перелік джерел фінансування дефіциту бюджету.

Для забезпечення стабільності бюджетної системи та створення привабливого інвестиційного клімату держави було погоджено на постійній основі окремі норми, які щорічно регулювалися Законом "Про Державний бюджет України". Зокрема, визначено склад доходів загального фонду державного бюджету, перелік захищених видатків бюджету, процедура перерахування дотацій вирівнювання місцевим бюджетам, конкретизовано субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за державними програмами соціального захисту тощо, тобто ті детальні пропозиції, які надавалися до Бюджетного кодексу України та були враховані.

Поряд із цим сучасні виклики стану економіки України призвели до необхідності внесення нових змін до положень Бюджетного кодексу України.

Потребу законодавчого врегулювання проходження коштів міжнародних фінансових організацій та Кредитної установи для відбудови поза рахунками Державної казначейської служби України.

Крім цього, до моменту виходу з кризи необхідно запровадити норму, яка дозволяє Міністерству фінансів України вносити зміни до розпису спеціального фонду державного бюджету з метою відображення фактичного надходження в поточному бюджетному періоді кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм, проектів у межах загального обсягу залучення цих кредитів (позик), визначених міжнародними договорами, з відповідним корегуванням показників фінансування, видатків та кредитування, затверджених Законом "Про Державний бюджет України", та граничних розмірів державного зовнішнього боргу України, на підставі рішення Кабінету Міністрів України, погодженого з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, про здійснення спеціальним фондом державного бюджету видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за відповідними бюджетними програмами.

Ця пропозиція обґрунтовується так:

Пунктом 10 статті 40 Бюджетного кодексу України встановлено, що Законом "Про Державний бюджет України" визначаються: перелік кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), із зазначенням кредиторів, загальних обсягів кредитів (позик) та обсягів їх залучення у відповідному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм (у додатку до закону) [8].

Станом на сьогодні кошти, що залучаються державою від міжнародних організацій, є чи не єдиним джерелом, що спрямовується на розвиток державного сектора економіки та відновлення звільнених територій на Сході України. Меморандумом про економічну та фінансову політику до Листа про наміри Уряду України та Національного банку України до Міжнародного валютного фонду визначений механізм корегування дефіциту, який дозволяє здійснювати його збільшення на суму фактичного залучення коштів позик на реалізацію проектів у державному секторі. Таким чином, у випадку перевищення фактичних надходжень залучених державою кредитів (позик) від іноземних держав, банків, міжнародних фінансових організацій для реалізації

інвестиційних програм (проектів), прогностичні показники обсягів видатків і надання кредитів у відповідному бюджетному році підлягають корегуванню. Наявність норми щодо можливості корегування показників розпису та обсягу державного боргу за спеціальним фондом сприятиме своєчасній реалізації інвестиційних проектів та відновленню звільнених територій на Сході України за рахунок коштів, залучених державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій.

Після визнання виходу України з фінансової та економічної кризи дію зазначеної норми можливо призупинити або скасувати.

Міністерство фінансів України, відповідно до законів України про вступ до міжнародних фінансових організацій, є агентом України у відносинах із міжнародними фінансовими організаціями.

Міністерством фінансів забезпечується співпраця України з ЄС та міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з групою Світового банку, Міжнародним валютним фондом, Європейським банком реконструкції та розвитку, ЧБР, ЄІБ, ПІБ та НЕФКО в частині виконання Міністерством умов міжнародних договорів, укладених з МФО, з питань змін статутних, нормативних документів, визначення розміру членських внесків та їх сплати; співробітництва в рамках Співдружності Незалежних Держав (далі - СНД), країн-учасниць Угоди про створення єдиного економічного простору (далі - ЄЕП) і Об'єднання країн - членів ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова) (далі - ГУАМ) та їхніх органів, а також інших міждержавних об'єднань.

Відповідно до Указу Президента України "Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку" від 14 липня 1992 року № 379/92 [9], у серпні 1992 року Україна підписала статутні документи Європейського банку реконструкції та розвитку та прийняла відповідні умови та обов'язки члена цієї міжнародної фінансової інституції, завдяки чому набула статусу країни-члена ЄБРР. Пунктом четвертим зазначеного Указу Міністра фінансів України призначено Керуючим від України - членом ради керуючих Європейського банку реконструкції та розвитку.

Згідно з політикою Банку та положеннями укладених з ЄБРР Угод за спільними проектами, Міністр фінансів є Уповноваженим Представником Позичальника або Гаранта (України). Таким чином, Міністерство фінансів є представником України згідно з міжнародними договорами з ЄБРР у частині офіційного листування (підготовка та узгодження із зацікавленими сторонами (відповідальними виконавцями, бенефіціарами, ЄБРР) змін до міжнародних угод з метою належного виконання цілей проектів тощо) та вибірки коштів і контролю за їх цільовим використанням.

Відповідно до Закону України "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій" від 3 червня 1992 року № 2402-XII [10] на Міністерство фінансів України як фінансового агента відповідно до статті 5 розділу I Угоди Фонду та статті 3 розділу II Угоди Банку покладається здійснення всіх фінансових операцій відповідно до статей угод Фонду і Банку, а також забезпечення зв'язку відповідно до статті 4 розділу X Угоди Корпорації, статті 6 розділу X Угоди Асоціації і статті 38 Конвенції про створення Агентства.

Згідно з положеннями Статей Угоди МБРР Банк може укладати угоди лише з країнами-членами - тобто із суверенними державами. Згідно з укладеними з Банком угодами Міністр фінансів є Представником Позичальника

чальника/Гаранта (Україна). Відповідно до пункту 1 Указу Президента України від 19 грудня 2005 року № 1809/2005 "Про забезпечення представництва України в радах керуючих Міжнародного валютного фонду та Світового банку" Міністр фінансів є заступником Керуючого від України - членом ради керуючих Міжнародного валютного фонду [11].

Зважаючи на зазначене, Мінфін є відповідальним за підготовку до підписання Листів про наміри Уряду України та Національного банку України до Міжнародного валютного фонду, забезпечення отримання траншів Фонду та, після затвердження Радою директорів МВФ програми "Стенд-бай" для України, розробляє проекти угод між Кабінетом Міністрів України та Національним банком України щодо забезпечення оформлення фінансовими інструментами та погашення й обслуговування траншів за програмою "Стенд-бай", які надійшли Уряду України від Міжнародного валютного фонду, а також здійснення моніторингу виконання програми економічної та фінансової політики в рамках програм МВФ.

Рамкову Угоду між Україною та Європейським інвестиційним банком було підписано 14 червня 2005 року, ратифіковано Верховною Радою України 07 лютого 2006 року, вона набула чинності 8 квітня 2006 року [12]. Відповідно до кредитних та гарантійних угод, укладених між Україною та ЄІБ, Міністр фінансів є Уповноваженим Представником Позичальника або Гаранта (України), Міністерство фінансів є представником України згідно з міжнародними договорами з ЄІБ у частині офіційного листування (підготовка та узгодження із зацікавленими сторонами (відповідальними виконавцями, бенефіціарами, ЄІБ) змін до міжнародних угод з метою належного виконання цілей проектів, тощо) та вибірки коштів і контролю за їх цільовим використанням.

Німецька кредитна установа для відбудови (далі - KfW) здійснює свою діяльність на підставі міжнародних договорів між Кабінетом Міністрів України та Урядом ФРН про фінансове співробітництво. Відповідно до положень міжурядових угод з Урядом ФРН та угод з KfW за спільними проектами Кабінет Міністрів України представлений Міністерством фінансів України.

Положеннями Угоди про внесок між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно участі України у Фонді Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля, ратифікованої Законом України від 06.07.2011 р. № 3596-VI [13], передбачено сплату внеску Україною до Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля в еквіваленті 2 млн євро щорічно, протягом 5 років. Міністерство фінансів здійснює нормативно-правове регулювання у фінансовій сфері співробітництва з Фондом та як головний розпорядник бюджетних коштів забезпечує сплату зазначеного внеску до Фонду. Представники Міністерства фінансів є членами Координаційної групи Фонду та Асамблеї вкладників Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля.

Важлива роль Мінфіну в проведенні експертизи проектних пропозицій, зокрема відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1027 [14], Мінфін за зверненням ініціатора проекту проводив оцінку фінансового стану бенефіціара, визначав розмір забезпечення позики та спроможність останнього реалізувати проект і повернути кредитні кошти МФО.

У рамках реалізації спільних із МФО проектів Міністерством фінансів здійснюється перевірка платіжних та супровідних документів на відповідність вимогам МФО й чинному законодавству України та заходи щодо за-

твердження зазначених документів керівництвом Міністерства, моніторинг реалізації проектів, аналіз виконання учасниками проектів умов договорів та укладання відповідних актів приймання виконаних ними робіт, наданих послуг, поставлених товарів.

Запозичення, які здійснюються Україною від міжнародних фінансових інституцій, відповідно до вимог Бюджетного кодексу затверджуються Законом "Про Державний бюджет України" та спрямовуються на реалізацію інвестиційних та системних проектів згідно з їх цільовим призначенням. Статтею 16 Бюджетного кодексу встановлено, що право на здійснення внутрішніх та зовнішніх запозичень належить державі в особі Міністра фінансів за дорученням Кабінету Міністрів України. Статтею 15 Кодексу Міністру фінансів надано право вибирати кредитора, вид позики й валюту запозичення.

Іншим надважливим напрямом зовнішньоекономічного вектора є співробітництво Міністерства фінансів з Європейським Союзом. При цьому, оминаючи політичні та торговельні питання, необхідно відзначити механізми фінансового та технічного співробітництва з ЄС. У цьому контексті слід підкреслити важливість механізму секторальної бюджетної підтримки, у рамках якого Уряду України на безоплатній та безповоротній основі надаються значні фінансові ресурси для підтримки реформування визначених сфер реалізації державної політики.

Міністерство фінансів є головним розпорядником бюджетної програми 3511650 "Реалізація програм допомоги Європейського Союзу", виконання якої передбачає підготовку порядків використання коштів, що надаються ЄС на реалізацію програм секторальної бюджетної підтримки. У рамках виконання порядків Мінфін здійснює передачу зазначених коштів головним розпорядником бюджетних коштів - виконавцям програм. У Національному банку України Міністерством фінансів відкриті рахунки, на які зараховуються кошти ЄС. Мінфін здійснює продаж валютних коштів та їх зарахування на рахунки, відкриті в Державній казначейській службі.

Згідно з діючим до квітня 2015 року розподілом функцій в Україні функції формування та забезпечення державної політики у сфері співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями здійснювало Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. При цьому, відповідно до статутних документів міжнародних фінансових інституцій, взаємодія з країною-позичальником здійснюється через Міністерство фінансів. Положеннями угод, укладених між міжнародними фінансовими інституціями та Україною, Міністерство фінансів визначене представником Позичальника чи Гаранта (України), що включає в себе виконання зобов'язань зі сплати членських внесків, виконання функцій фінансового агента України, отримувача кредитних коштів і гаранта їх повернення. Запозичення, які здійснюються Україною від міжнародних фінансових інституцій, затверджуються Законом "Про Державний бюджет України" та спрямовуються на реалізацію інвестиційних та системних проектів.

Покладання на Міністерство економіки та торгівлі України функцій у частині координації співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями призвело до розпорощення та дублювання функцій управління державними коштами між Мінфіном та зазначеним Міністерством.

З урахуванням наведеного вище Мінфіном було внесено Прем'єр-міністру України пропозицію щодо передачі функцій із координації роботи, пов'язаної з ініціюванням, підготовкою та реалізацією проектів економіч-

ного та соціального розвитку України, які реалізуються за участю міжнародних фінансових організацій, від Міністерства економічного розвитку і торгівлі до Міністерства фінансів України.

З урахуванням зазначеного, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 387 "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України" [15] функції щодо формування та реалізації єдиної державної фінансової політики у сфері співробітництва з іноземними державами, банками й міжнародними фінансовими організаціями та координації роботи, пов'язаної з ініціюванням, підготовкою та реалізацією проектів економічного та соціального розвитку України, що підтримуються іноземними державами, банками та міжнародними фінансовими організаціями, передано Мінфіну. Прийняття постанови забезпечило концентрацію в Міністерстві фінансів усіх функцій управління державним боргом в одному органі центральної виконавчої влади - Міністерстві фінансів України.

Наразі в Україні забезпечена концентрація всіх функцій управління державним боргом в одному органі центральної виконавчої влади - Міністерстві фінансів України.

Ураховуючи передання функцій від Мінекономрозвитку до Мінфіну щодо формування та реалізації єдиної державної фінансової політики у сфері співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями (далі - МФО) та координації пов'язаної із цим роботи, виникла необхідність суттєвого вдосконалення процедур на етапах ініціювання, підготовки та реалізації спільних із МФО проектів.

Реалізація положень Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 р. № 1027 [14], протягом семи років виявила необхідність суттєвого вдосконалення процедур на етапах ініціювання, підготовки та реалізації спільних із міжнародними фінансовими організаціями проектів та Кредитної установи для відбудови. Мінфіном було підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України "Про порядок підготовки, реалізації, моніторингу та завершення проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями".

Метою нової редакції Порядку є вдосконалення процедури ініціювання, підготовки, реалізації, моніторингу та завершення спільних із МФО проектів, забезпечення швидкого й ефективного використання кредитних ресурсів МФО для фінансування пріоритетних проектів соціального та економічного розвитку України шляхом (Схему дії нового Порядку наведено на рис. 1, 2):

- передачі Мінфіну повноважень на прийняття рішення про доцільність підготовки інвестиційного проекту для залучення кредитних ресурсів МФО та про визначення відповідального виконавця;

- удосконалення механізму планування, забезпечення обґрунтованості видатків Державного бюджету на фінансування проектів МФО;

- синхронізації етапів ініціювання та підготовки проектів із бюджетним процесом та передбачення Мінфіном позик МФО у державному бюджеті на відповідний період;

- оптимізації процедури, скорочення часу та кількості необхідних документів для започаткування підготовки інвестиційного проекту та початку переговорів із МФО;

- визначення процедури залучення авансу для підготовки інвестиційного проекту, додаткового фінансування для спільних із МФО проектів у рамках укладених договорів, реструктуризації проектів, які знаходяться на стадії реалізації;

- підвищення відповідальності за результативність реалізації проектів МФО;

- удосконалення моніторингу та звітності у процесі реалізації спільних із МФО проектів;

- встановлення більш дієвого контролю за виконанням міжнародних договорів між Україною та МФО;

- визначення чіткої процедури завершення інвестиційних та системних проектів МФО.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2016 р. № 70 "Про порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями" було затверджено новий Порядок [16].

Перспективним є кредитне співробітництво з Європейським Союзом, що надає можливість отримати макрофінансову допомогу ЄС. При цьому взаємопов'язаним питанням вищезазначеної співпраці є здійснення міжнародного технічного співробітництва, в рамках якого Українська сторона має можливість залучити передовий міжнародний та європейський досвід для посилення інституційної спроможності окремих органів, приведення законодавства до визнаних стандартів. Непоодинокі випадки коли передумовою співробітництва з МФО та ЄС у фінансово-кредитній сфері є результативна співпраця в рамках проектів технічної допомоги, що фінансуються на грантовій основі донорами.

У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Європейським Союзом (ЄС) та Україною ще актуальною є необхідність інтенсифікації реформування економіки України та її наближення до європейських стандартів. У цьому процесі міжнародна технічна допомога (МТД) відіграє роль важливого інструмента розвитку країни.

З метою зміцнення системи управління державними фінансами шляхом підвищення її функціональної ефективності та прозорості та для зміцнення інституційної спроможності Мінфіну залучаються ресурси технічної допомоги. Координація міжнародної технічної допомоги є одним із ключових питань у роботі Міністерства фінансів України.

Слід зазначити, що система управління МТД в Україні є не консолідованою і розпорошеною, при цьому координатором діяльності, пов'язаної із залученням міжнародної технічної допомоги, згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 153 від 15.02.2002 р. "Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги", визначено Мінекономіки.

Міжнародними експертами неодноразово відзначалась низька інституціональна спроможність України щодо ефективного здійснення функцій координації МТД (Паризька декларація у 2005 р. та Аккрський план дій у 2008 р.).

Станом на сьогодні експертні місії продовжують відмічати низьку спроможність Мінекономіки як загального координатора МТД в Україні.

Слабка координація та інституційна неструктурованість не дає можливості здійснювати єдину державну політику із залучення та використання МТД для ефективного реформування економіки України.

Така ситуація призводить до неможливості визначення Україною стратегічних пріоритетів розвитку та напрямів підтримки з боку донорів, а основну роль у

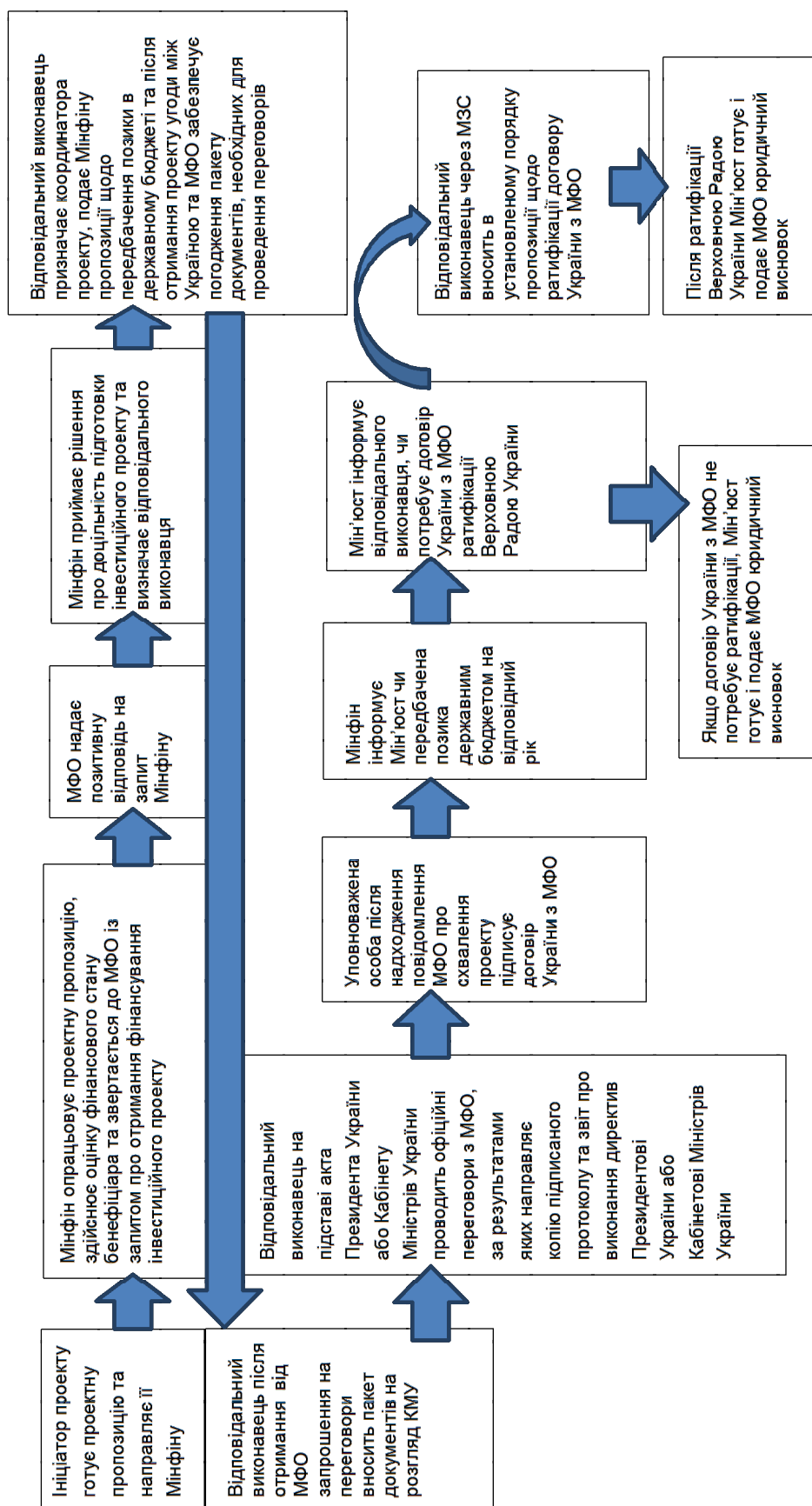

Рис. 1. Схема нового Порядку підготовки, реалізації, моніторингу та завершення проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями (І. Підготовка інвестиційного проекту).

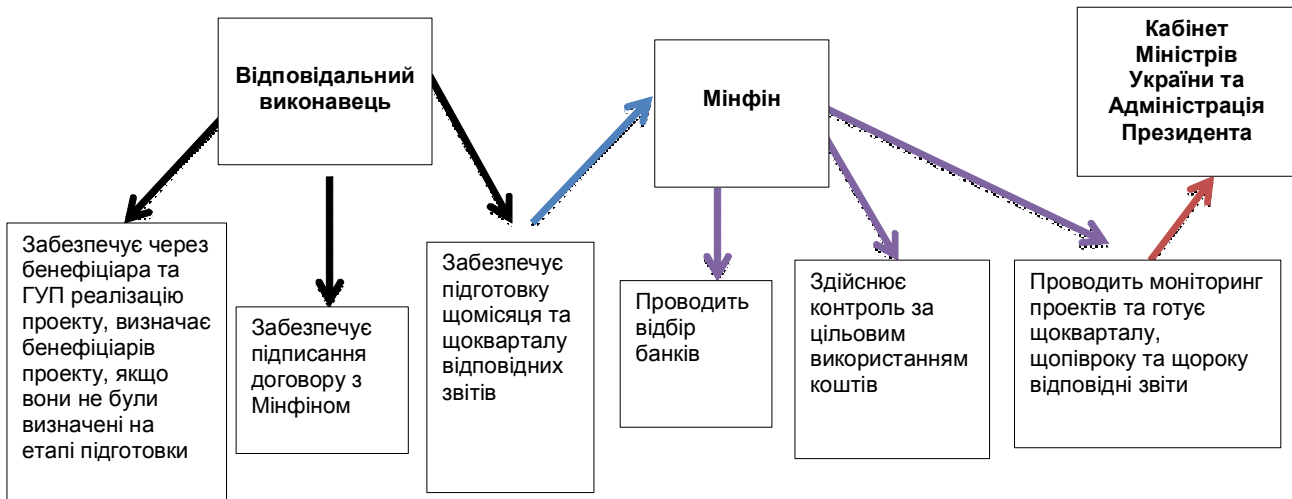

Рис. 2. Схема нового Порядку підготовки, реалізації, моніторингу та завершення проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями (II. Реалізація та моніторинг інвестиційного проекту).

координації та визначені напрямів підтримки МТД в Україні відіграють донори.

Створення ефективної системи координації МТД на основі цілісного підходу до економічних реформ може бути здійснене шляхом концентрації всіх функцій з управління МТД у Міністерстві фінансів України.

Висновки

1. Представлений аналіз механізмів залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій в економіку України дозволяє визначити такі напрямки вдосконалення цього процесу:

- Нормативно-правовий. Законодавчого врегулювання потребує процедура проходження коштів міжнародних фінансових організацій та Кредитної установи для відбудови поза рахунками Державної казначейської служби України, а також норма, що дозволяє відображати фактичне надходження кредитів (позик) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм, проектів тощо.

- Організаційно-розпорядчий. На етапах ініціювання, підготовки та реалізації спільних із МФО проектів у рамках механізму залучення фінансових ресурсів міжнародних інституцій в економіку України запропоновано сформувати (або оптимізувати діючі) процедури, які мають наслідком персоналізацію відповідальності за проект на будь-якому етапі його виконання, скорочення часу та кількості документів для підготовки інвестиційного проекту та початку переговорів з МФО, прозорий механізм обґрунтування витратів Державного бюджету на фінансування проектів МФО. Схематизація цього процесу відповідним чином відображена автором у статті.

2. Показано роль міністерства фінансів України як агента у відносинах із міжнародними фінансовими організаціями й обґрунтовано, що ефективна система координації міжнародної технічної допомоги може бути створена шляхом концентрації всіх функцій з управління такою допомогою в Міністерстві фінансів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бестужева С. В. Напрями вдосконалення міжнародного фінансово-кредитного співробітництва України / С. В. Бестужева // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського. - 2016. - Вип. 10. - С. 55-60.

2. Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів / [Т. І. Єфименко, І. О. Лютий, С. С. Гасанов та ін.]. - К. : ДНУ "Акад. фін. управління", 2012. - 244 с.

3. Чугунов І. Я. Розвиток програмно-цільового методу планування бюджету / І. Я. Чугунов, І. В. Запатріна // Фінанси України : науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України. - 2008. - № 5. - С. 3-14.

4. Лондар С. Л. Фінанси / С. Л. Лондар, О. В. Терещенко. - Вінниця : Нова Книга, 2009. - 384 с.

5. Лютий І. Суперечності планування видаткової частини державного бюджету України / І. Лютий, Л. Савич // Формування ринкової економіки в Україні. - 2009. - Вип. 19. - С. 81-87.

6. Василик О. Д. Державні фінанси України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. - К. : НІОС, 2002. - 608 с.

7. Бюджетна система / [за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. - К. : Центр навч. літ-ри ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. - 871 с.

8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1452596799151589>.

9. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку : Указ Президента від 14.07.1992 № 379/92 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92/print1443084033462947>.

10. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 3 червня 1992 року № 2402-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-12/print1443615883223739>.

11. Про забезпечення представництва України в радах керуючих Міжнародного валютного фонду та Світового банку : Указ Президента України від 19 грудня 2005 року № 1809/2005 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1809/2005/print1452596485300322>.

12. Рамкова Угода між Україною та Європейським інвестиційним банком [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_585/print1452596485300322.

13. Угода про внесок між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно участі України у Фонді Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/985_022/print1452596799151589.

14. Про порядок ініціювання, підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтри-

муються міжнародними фінансовими організаціями : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1027 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1027-2008-%D0%BF/print1452596485300322>.

15. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 387 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248247581>.

Колосова Вікторія,

кандидат економічних наук, доцент, начальник департаменту Міністерства фінансів України

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ИНСТИТУЦИЙ В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ И ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье проведен анализ механизмов привлечения финансовых ресурсов международных организаций, в частности вопросов нормативно-правового обеспечения. Проанализированы положения Бюджетного кодекса Украины и определены направления его совершенствования в части планирования и прогнозирования, а также порядка привлечения финансовых ресурсов международных институций. Отмечается, что основной предпосылкой совершенствования механизмов привлечения финансовых ресурсов международных организаций является усовершенствование нормативно-правового обеспечения, в частности норм Бюджетного кодекса Украины.

Ключевые слова: Министерство финансов; международные финансовые организации; Бюджетный кодекс Украины; проекты экономического и социального развития.

Kolossova Victoria,

PhD, associate professor, head of the Ministry of Finance of Ukraine

AREAS OF IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF ATTRACTING FINANCIAL RESOURCES OF INTERNATIONAL INSTITUTIONS IN THE FINANCIAL GLOBALIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION

The article analyzes the mechanisms of attracting financial resources of international institutions, particularly the issues of legal security. Analyzed the provisions of the Budget Code of Ukraine and the directions of its improvement in the planning and forecasting and order to attract financial resources of international institutions.

In particular, it is proved that legislative regulation requires the procedure of international financial organizations and loans for rebuilding out of the accounts of the State Treasury Service of Ukraine as well as the provision that allows you to display the actual flow of credits (loans) from foreign states, banks and international financial organizations for investment programs, projects and more.

At the stage of initiation, preparation and implementation of joint IFI projects under the mechanism of attracting financial resources of international institutions in the economy of Ukraine proposed to form (or optimize existing) procedures are the result of personalization responsibility for the project at any stage of its implementation, reducing the time and number documents for preparation of the project and beginning talks with the IFI transparent mechanism for justification of expenditures of the State budget for financing projects IFIs. Schematization this process appropriately reflected the author of the article.

The role of the Ministry of Finance of Ukraine as agent in relations with international financial institutions and proved that an effective system of coordination of international technical assistance can be created by the concentration of management functions such assistance at the Ministry of Finance of Ukraine.

Keywords: Ministry of Finance; international financial institutions; the Budget Code of Ukraine; projects of economic and social development.

REFERENCES

1. Bestuzheva, S.V. (2016), Areas of improvement of international financial cooperation Ukraine, *Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny*. Mykolaiv National University, Issue 10, 55-60 (ukr).
2. Yefymenko, T.I. & Liutyi, I.O. & Hasanov, S.S. and others (2012), The financial system of Ukraine: the interaction of corporate and public sector, *Academy of Financial Management Press*, Kyiv, 244 p. (ukr).
3. Chuhunov, I.Y. & Zapatrina, I.V. (2008), The development of program-target method of budget planning, *Finansy Ukrainy: Scientific-theoretical and practical information Journal of the Ministry of Finance of Ukraine*, N 5, 3-14 (ukr).
4. Londar, S.L. & Tereshchenko, A.V. (2009), Finance, *Nova Knyha Publishing*, Vinnytsia, 384 p. (ukr).
5. Lutyi, I. & Savych, L. (2009), Contradictions planning state spending Ukraine, *Formuvannia rynkovoi ekonomiky v Ukraini*, Vol. 19, 81-87 (ukr).
6. Vasylyk, O.D. & Pavliuk, K. V. (2002), Public finance of Ukraine, *NIOS Publishing*, Kyiv, 608 p. (ukr).
7. Fedosov, V.M. & Yurii, S.I. [ed.] (2012), The budget system: textbook, *Tsentr navchalnoyi literature* (Kyiv); *Economichna dumka* (Ternopil), 871 p. (ukr).
8. *Budget Code of Ukraine* from 08.07.2010 number 2456-VI, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1452596799151589>.
9. *Ukraine's membership in the European Bank for Reconstruction and Development*: Presidential Decree of 14.07.1992 №379/92, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92/print1443084033462947>.
10. *On the accession of Ukraine to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development*,

International Finance Corporation, the International Development Association and the Multilateral Investment Guarantee Agency: Law of Ukraine on June 3, 1992 №2402-XII, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-12/print1443615883223739>.

11. *On the representation of Ukraine in the councils of Governors of the International Monetary Fund and World Bank, Presidential Decree Ukraine from December 19, 2005 №1809/2005, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1809/2005/print1452596485300322>.*

12. *The Framework Agreement between Ukraine and the European Investment Bank, available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_585/print1452596485300322.*

13. *Contribution agreement between Ukraine and the European Bank for Reconstruction and Development regarding Ukraine's participation in the Fund Eastern European Partnership for Energy and the Environment, available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/985_022/print1452596799151589.*

14. *On the order initiation, preparation and implementation of economic and social development of Ukraine, supported by international financial institutions: Cabinet of Ministers of Ukraine dated 26.11.2008 №1027, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1027-2008-%D0%BF/print1452596485300322>.*

15. *On amendments to some regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 08.04.2015 number 387, available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248247581>.*

16. *On the preparation, implementation, monitoring and completion of projects of economic and social development of Ukraine, supported by international financial institutions: Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.27.2016. Number 70, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/70-2016-%D0%BF/print1443615883223739>.*

© Колосова Вікторія

Надійшла до редакції 06.12.2016

УДК 658:005.5:330.3

КОРНІЛОВА ІРИНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка

БІЛОРУС ТЕТЯНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФІРСОВА СВІТЛАНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИДИ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

У статті доводиться значення розробки та реалізації стратегії розвитку інтелектуального капіталу для забезпечення конкурентних переваг вітчизняних підприємств в умовах інтеграції у світовий економічний простір. Указується на її пріоритетне місце в системі стратегічного управління сучасних наукомістких підприємств у контексті активізації тих чинників зростання, за якими в країні накопичений значний нереалізований потенціал. Узагальнюється та розширюється систематизація видів стратегії за різними критеріями для підвищення обґрунтованості прийняття управлінських рішень щодо їх вибору в межах комплексної системи стратегічного управління підприємством. Обґрунтовується необхідність формування портфеля стратегій розвитку інтелектуального капіталу, оптимальний склад якого сприятиме забезпеченню збалансованого нарощування та ефективного використання всіх складових інтелектуального капіталу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал; структура інтелектуального капіталу; стратегія розвитку інтелектуального капіталу; види стратегій розвитку інтелектуального капіталу; портфель стратегій; класифікація стратегій.

Постановка проблеми. Спрямованість на посилення інтеграції вітчизняних організацій у європейський та світовий економічний простір обумовлює необхідність

урахування сучасних закономірностей та тенденцій розвитку економіки, заснованої на знаннях. Зміщення акцентів у формуванні ринкової вартості організацій і з